

Ηθικής φύσεως δικαιώματα του πνευματικού δημιουργού που προβλέπονται στο άρθρο 3 του ν. 2121/1993 είναι:

α. Δικαίωμα δημοσίευσης (άρθρο 4 παρ. 1 περ. α), είναι η αποκλειστική εξουσία του δημιουργού ν' αποφασίσει αν, πότε, πού και με ποιά μορφή θα περάσει το έργο του στη δημοσιότητα. Το δικαίωμα αυτό δεν εξαντλείται με την πρώτη δημοσίευση. Ο δημιουργός διατηρεί το δικαίωμα ν' αποφασίσει αν το έργο του θα ξαναπαρουσιαστεί στο κοινό ή θα παρουσιαστεί με άλλη μορφή. Η σημασία του δικαιώματος δημοσίευσης έγκειται στο ότι με τις πράξεις που το έργο γίνεται προσιτό στο κοινό αρχίζει πράγματι και η λειτουργία της οικονομικής εκμετάλλευσής του, δηλαδή των περιουσιακής φύσεως εξουσιών και αντίστοιχα των περιορισμών τους όπως οι τελευταίοι διαμορφώνονται από το νόμο (άρθρο 18 επ.). Η άσκηση του δικαιώματος δημοσίευσης είναι πράγματι το πρώτο μέσο με το οποίο υλοποιείται η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία κατά το νόμο (άρθρο 1) θεμελιώνεται αποκλειστικά στο γεγονός της "δημιουργίας του έργου" και μόνο. Η άσκηση του δικαιώματος δημοσίευσης από το δημιουργό είναι θέμα πραγματικό. Συνήθως προκύπτει σιωπηρώς από πράξεις οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου του, π.χ. έκδοση, εφόσον όμως από τέτοιες ενέργειες προκύπτει αναμφίβολα η συναίνεση, έστω σιωπηρή, του δημιουργού για δημοσίευση. Ο δημιουργός δικαιούται συμβατικά, στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 14 και 16 ν. 2121, να επιτρέπει την άσκηση του δικαιώματος δημοσίευσης ολοκληρωμένου έργου του σε τρίτο, π.χ. εκδότη. Σε περίπτωση αργοπορίας του τρίτου, ο δημιουργός δικαιούται να αξιώσει την άμεση δημοσίευση ή να υπαναχωρήσει. Η συναίνεση του δημιουργού για άσκηση του δικαιώματος δημοσίευσης από τρίτο αφήνει άθικτα τα άλλα ηθικής φύσεως δικαιώματά του. Το δικαίωμα δημοσίευσης επιτρέπει στο δημιουργό ακόμα να καθορίσει αν το έργο του θα δημοσιευθεί μετά το θάνατό του ως και να αφήσει σε τρίτο την απόφαση εάν και πότε μετά το θάνατό του θα δημοσιευθεί το έργο του. Όμως η απόφαση για την ολοκλήρωση του έργου δεν μπορεί να αφεθεί σε τρίτο.

β. Δικαίωμα αναγνώρισης της πατρότητας του έργου (άρθρο 4 παρ. 1 περ. β), είναι η εξουσία του δημιουργού ν' αναγνωρίζεται και να κατονομάζεται ως δημιουργός του έργου. Το δικαίωμα αυτό δίνει στο δημιουργό την εξουσία της αναγνώρισης της πατρότητάς του πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να απαιτεί την μνεία του ονόματός του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του έργου του ή, αντίθετα, να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο. Το δικαίωμα της αναγνώρισης της πατρότητας ανήκει σε κάθε δημιουργό, ανεξάρτητα αν είναι συνδημιουργό, διασκευαστής, μισθωτός, εντολοδόχος, εφόσον όμως είναι φυσικό πρόσωπο. Η διεκδίκηση της πατρότητας είναι δικαίωμα του δημιουργού και όχι υποχρέωσή του. Ο δημιουργός έτσι μπορεί να επιβάλει απαγόρευση αναφοράς του ονόματός του, αρχικά ή μεταγενέστερα.

γ. Δικαίωμα σεβασμού της ακεραιότητας του έργου, συνίσταται στην εξουσία του δημιουργού ν' απαγορεύει οποιαδήποτε αλλοίωση ή τροποποίηση ή άλλη προσβολή σ' αυτό το έργο του ή στο πρόσωπό του οφειλόμενη στον τρόπο παρουσίασης του έργου. Η εξουσία αυτή πηγάζει αυτονόητα από το έργο ως αποτέλεσμα της δημιουργικής πράξης, στο οποίο περιέχονται η ατομικότητα, οι σκέψεις και ιδέες, η εργασία, η φήμη, η αξιοπρέπεια του δημιουργού. Το δικαίωμα αυτό συνεπώς αναφέρεται σ' ολόκληρο το συγκεκριμένο έργο ως ενότητα περιεχομένου και μορφής, αλλοίωση δε ή τροποποίηση οποιουδήποτε στοιχείου του έργου αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος του δημιουργού για σεβασμό του έργου του. Το δικαίωμα αυτό θεωρείται συσχετικό του δικαιώματος δημοσίευσης, αφού ο δημιουργός δεν θα έκανε το έργο του προσιτό στο κοινό αν γνώριζε εκ των προτέρων ότι το έργο του θα παραμορφωνόταν κατά τρόπο καταχρηστικό.

δ. Δικαίωμα προσπέλασης. Στη νέα νομοθεσία εισάγεται για πρώτη φορά ως εκδήλωση του ηθικού δικαιώματος η εξουσία του δημιουργού "προσπέλασης" στο έργο του, έστω και αν το περιουσιακό δικαίωμα στο έργο ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον, οπότε η προσπέλαση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που προκαλεί τη μικρότερη δυνατή ενόχληση στο δικαιούχο (άρθρο 4 παρ. 1 περ. δ). Από τον προσωπικό χαρακτήρα της έννομης σχέσης του δημιουργού με το έργο του πηγάζει ως φυσική συνέπεια το δικαίωμά του να επικοινωνεί με το έργο, ιδίως όταν αυτό έχει ενσωματωθεί σε ένα και μοναδικό φορέα. Και εδώ πρόκειται συνήθως για σύγκρουση του δικαιώματος του δημιουργού και του δικαιώματος κυριότητας του τρίτου που λύεται με στάθμιση συμφερόντων. Οπωσδήποτε ο κύριος δεν υποχρεούται να παραδώσει το έργο ή το αντίτυπο στο δημιουργό παρά μόνο να του επιτρέψει "επικοινωνία" με το έργο του, όχι όμως την περιουσιακή εκμετάλλευσή του. Η επικοινωνία περιορίζεται μόνο στο έργο. Το δικαίωμα του δημιουργού ατονεί όταν σπουδαιότερα συμφέροντα του κυρίου πρέπει να διαφυλαχθούν. Πάντως και όταν λειτουργεί το δικαίωμα επικοινωνίας, πρέπει η άσκησή του να μην είναι καταχρηστική (άρθρο 281 ΑΚ).

ε. Δικαίωμα μετάνοιας και υπαναχώρησης. Πρόκειται για δικαίωμα που αναγνωρίζεται σε ξένες νομοθεσίες (γαλλικό δίκαιο), με περιεχόμενο την εξουσία του δημιουργού στις περιπτώσεις συμβάσεων εκμεταλλεύσεως του έργου να μετανόησει για ορισμένο ή μη λόγο (ψυχολογικό γεγονός) και να υπαναχωρήσει (νομικό γεγονός), όχι βέβαια αζημίως γι' αυτόν. Το δικαίωμα αυτό, που δεν προβλεπόταν μέχρι την ισχύ του ν. 2121/93 αλλά ούτε στη Διεθνή Σύμβαση, ξεκινά κυρίως από τη σκέψη ότι ολόκληρη η πνευματική ζωή των ανθρώπων βρίσκεται μέσα σε ρεύμα συνεχούς δυναμικής εξέλιξης, πολιτικής, ιδεολογικής, νομοθετικής, κοινωνικής, επιστημονικής. Η προστασία της προσωπικότητας του δημιουργού σε περιπτώσεις που το έργο του θα μπορούσε να θεωρηθεί επιστημονικά ξεπερασμένο ή λανθασμένο, ιδεολογικά εχθρικό ή αντίθετο με ισχύουσες καταστάσεις φαίνεται να δικαιολογεί το δικαίωμα αυτό.